

НАДІЯ ДУБРОВІНА

Вища школа економіки та менеджменту публічної адміністрації в Братиславі, кафедра фінансів та економіки, e-mail: nadija.dubrovina@vsemvs.sk

СЕРГІЙ СТЕПАНЕНКО

Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, кафедра міжнародного бізнесу, фінансів та обліку, e-mail: s.stepanenko@knute.edu.ua

ТЕТЯНА НЕСТОРОНКО

Бердянський державний педагогічний університет, кафедра економіки, підприємництва та фінансів, e-mail: tetyana.nestorenko@bdpu.org.ua

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА МІЖБЮДЖЕТНИХ ТРАНСФЕРТІВ В ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

s. 207-218

АНОТАЦІЯ

В даній статті досліджено механізм міжбюджетних трансфертів у вигляді різних видів дотацій та субвенцій (базова, освітня, медична та реверсна) в Харківській області. Авторами проаналізована структура міжбюджетних трансфертів міст Харківської області, структура витрат та формування доходів бюджетів на прикладі окремих об'єднаних територіальних громад Харківської області. Виявлені певні територіальні диспропорції у обсягах базової дотації, субвенцій на освіту та медицину на рівні міст, районів та ОТГ Харківської області. Визначені статистичні характеристики можуть бути використані в моделях прийняття рішень при оцінці територіальних диспропорцій регіонального розвитку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

міжбюджетні трансферти, місцеві бюджети, витрати бюджетів, доходи бюджетів

ВСТУП

The development of digital technologies has contributed to the intensification of e-commerce. The transition of consumers to shopping through digital platforms is becoming a global trend, as evidenced by statistics. If we consider the structure of consumers of the digital economy by country, the highest percentage of supporters and users of online procurement is observed in the UK (39%), followed by the Czech Republic (33%) and third place is Germany (32%) (Fig. 1).

Основою розбудови механізмів демократії та децентралізації є положення Європейської хартії місцевого самоврядування. Завдяки цьому базовому документу обґрунтовується необхідність створення інституту місцевого самоврядування на основі об'єднаних територіальних громад (ОТГ).

На сучасному етапі формування державності правове забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні вимагає вироблення модернізованої моделі управління, яка б відповідала принципам європейської хартії місцевого самоврядування, чітко розмежовувала повноваження між відповідними гілками влади щодо виконання закріплених функцій.

Під час розроблення політики і програм децентралізації необхідно використовувати системний підхід, орієнтований на усіх учасників процесу, та враховувати інтереси та потреби кожного з них. Тобто, децентралізація не повинна стати альтернативою процесу централізації, оскільки для ефективного економічного та соціального розвитку необхідним є поєднання обох інститутів [3, 7].

Питання регулювання міжбюджетних відносин знаходиться у центрі уваги дослідників у галузі державного управління господарськими процесами. Сутність бюджетного регулювання, особливості міжбюджетних відносин досліджували такі науковці, як Ю. Воробійов, О. Ільницький, А. Ісмаїлов, М. Кульчицький [2], В. Письменний [4], О. Рябоконе, В. Швець [5], С. Юрій [6] та ін.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування складових механізму бюджетного регулювання територіального розвитку в умовах децентралізації та аналіз міжбюджетних трансфертів в Харківській області

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Реформа децентралізації передбачає подолання багатьох викликів, серед яких слід назвати наступні: залежність територій від центру, інфраструктурну та фінансову слабкість громад, деградацію сільської місцевості, високий рівень дотаційності громад, низький рівень інвестиційної привабливості територій. Зупинимось на аналізі основних показників фінансової децентралізації та міжбюджетних відносин в Харківській області, яка станом на 01.01.2020 р. представлена 7 районами, 56 територіальними громадами, 1746 населеними пунктами, чисельність населення – 2658,5 тис. осіб.

До складу Харківської області входять 7 районів, зокрема: Богодухівський, Ізюмський, Красноградський, Куп'янський, Лозівський, Харківський та Чугуївський. До кожного району входять свої територіальні громади. Найбільшу кількість громад має Харківський район, всього 15 громад, тому чисельність населення складає найбільше значення – понад 1762,8 тис. осіб. Найменшу кількість громад мають такі райони: Красноградський – 6 громад з чисельністю населення 108,9 тис. осіб та два райони з однаковою кількістю громад (по 5 громад): Лозівський з чисельністю населення 154,6 тис. осіб і Богодухівський з чисельністю населення 128,4 тис. осіб. У Чугуївському районі знаходяться 9 громад з чисельністю населення 202,2 тис. осіб і по 8 громад у Ізюмському та Куп'янському районах з відповідною чисельністю населення: 181,6 тис. осіб та 137,2 тис. осіб. Кількість населених пунктів найбільша у Богодухівському районі і вона складає 353, а найменша – у Харківському районі, всього 203 населених пунктів.

Розглянемо структуру місцевих бюджетів. Так, структура місцевих бюджетів є досить складною, складається з різних рівнів та знаходиться ще в стадії перехідного процесу децентралізації місцевих бюджетів та розширення повноважень територіальних громад, яким надається більший обсяг можливостей та функцій, та відповідно до цього розширюються можливості власних доходів. Проте, слід брати до уваги існуючі регіональні та територіальні диспропорції у рівні соціально-економічного розвитку, природних умов, галузевої спеціалізації, особливостей населення та його щільності, вікового розподілу, розподілу на сільське та міське населення. Отже, для вирівнювання цих диспропорцій існує

один з механізмів бюджетного регулювання, а саме механізм міжбюджетних трансфертів.

В роботі саме механізму міжбюджетних трансфертів у вигляді різних видів дотацій та субвенцій (базова, освітня, медична та реверсна) буде приділено особливу увагу.

Структура бюджетів Харківської області характеризується так:

- Зведений Бюджет Харківської області;
- Бюджет Харківської області;
- Бюджет м. Харкова та інших міст Харківської області;
- Бюджет районів Харківської області;
- Бюджет територіальних громад Харківської області.

Для більш комплексного аналізу було обрано міжбюджетні трансферти, аналіз яких для обласного бюджету Харківської області на 2018–2020 рр. наведено у таблиці 1.

Проведемо порівняльний аналіз по рокам з 2018 р. до 2020 р. для кожної складової міжбюджетних трансфертів таких як: базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції.

Таблиця 1. Міжбюджетні трансферти (базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) обласного бюджету Харківської області на 2018–2020 рр., тис. грн.

№	Обласний бюджет Харківської області	Міжбюджетні трансферти				Загалом дотація (Базова + Освітня+ Медична)
	Рік	Базова дотація	Реверсна дотація	Освітня субвенція	Медична субвенція	
1	2018	11990,8	0	375865,6	1800300,6	2188157
2	2019	34293,4	0	458716,2	2007770,5	2500780,1
3	2020	97418,3	0	528515,7	529043,7	1154977,7

Джерело: складено авторами за [1]

Як видно з таблиці 1, базова дотація стрімко зростала протягом вказаного періоду зі значення 11990,8 тис. грн. у 2018 р. до значення 97418,3 тис. грн. у 2020 р. Така ж тенденція характерна для освітньої субвенції, зростання відбулося зі значення 375865,6 тис. грн. у 2018 р. до значення 528515,7 тис. грн. у 2020 р. Для медичної субвенції відбувалося зростання протягом 2018–2019 рр. із значення 1800300,6 тис. грн. у 2018 р. до значення 2007770,5 тис. грн. у 2019 р., а у 2020 р. відбулось її значне зменшення, майже у 4 рази, від значення у 2019 р. та становило 529043,7 тис. грн. Для загалом дотації була подібна динаміка: зростання у 2019 р. до значення 2500780,1 тис. грн., а у 2018 р. ця величина становила 2188157 тис. грн, тоді як у 2020 р. відбулося зменшення її, майже у 2 рази, величина становила 1154977,7 тис. грн.

Міжбюджетні трансферти та їх складові за останні три роки міст, районів та ОТГ Харківської області представлено у таблиці 2. Освітня субвенція в Бюджеті міст Харківської області зростала з 2018 р. до 2020 р. з відповідними значеннями: від 1327800,3 тис. грн. до 1725146,1 тис. грн. Таку ж тенденцію до зростання вона мала і в Бюджеті районів Харківської області та Бюджеті ОТГ Харківської області.

Таблиця 2. Міжбюджетні трансферти міст, районів та ОТГ Харківської області на 2018–2020 рр., тис. грн

№	Назва місцевого бюджету адміністративно-територіальної одиниці	Міжбюджетні трансферти			
		з державного бюджету місцевим бюджетам			з місцевих бюджетів державному бюджету
		Освітня субвенція	Медична субвенція	Базова дотація	Реверсна дотація
2018 р.					
1	Бюджет міст Харківської області	1327800,3	1420453,0	46752,6	224 666,6
2	Бюджет районів Харківської області	1186376,3	548985,8	151209,0	3353,7
3	Бюджет ОТГ Харківської області	237098,2	115185,0	34440,8	19203,1
2019 р.					
4	Бюджет міст Харківської області	1648778,0	1297477,8	59502,8	315592,9
5	Бюджет районів Харківської області	1335658,0	486791,6	150637,2	8899,7
6	Бюджет ОТГ Харківської області	338615,6	131284,0	62569,2	25291,1
2020 р.					
7	Бюджет міст Харківської області	1725146,1	314361,1	32226,3	362067,0
8	Бюджет районів Харківської області	1495604,2	138695,9	188596,5	2029,5
9	Бюджет ОТГ Харківської області	579541,9	63495,4	143683,4	31259,4

Джерело: складено авторами за [1]

Освітня субвенція у Бюджеті районів складала у 2018 р. 1186376,3 тис. грн., тоді як у 2020 р. вона становила 1495604,2 тис. грн., а у Бюджеті ОТГ відповідно вказаним рокам її величина зросла зі значення 237098,2 тис. грн. до значення 579541,9 тис. грн. Медична субвенція в Бюджеті міст та Бюджеті районів Харківської області, як показують дані таблиці 2, стрімко зменшувалася протягом вказаних років, особливо за останні роки.

Тільки в Бюджеті ОТГ Харківської області медична субвенція зростала в період з 2018 р. до 2019 р. з відповідними значеннями: від 115185,0 тис. грн. до 131284,0 тис. грн., тоді як у 2020 р. відбулося стрімке зменшення її величини до 63495,4 тис. грн., майже удвічі. Базова дотація в Бюджеті міст Харківської області спочатку зростала до 2019 р., потім зменшилася у 2020 р. Базова дотація у Бюджеті районів зменшилася у 2019 р., а потім збільшилася до значення 188596,5 тис. грн.

Проведемо вертикальний структурний аналіз міжбюджетних трансфертів міст Харківської області за 2018–2020 рр. З загальної суми бюджетів міст Харківської області найбільшу базову дотацію у 2018 р. отримало м. Ізюм (59,38 %), базова дотація м. Первомайський складала 28,1 % від загального бюджету міст області, а базова дотація м. Люботин – 12,52 % від загального бюджету міст області.

Таблиця 3. Вертикальний аналіз міжбюджетних трансфертів (базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам) міст Харківської області на 2018-2020 рр. (%)

№	Назва місцевого бюджету адміністративно-територіальної одиниці	Міжбюджетні трансферти			
		з державного бюджету місцевим бюджетам			з місцевих бюджетів державному бюджету
		Освітня субвенція	Медична субвенція	Базова дотація	Реверсна дотація
2018 рік					
1.	Бюджет м. Харків	81,97	80,91	0	95,01
2.	Бюджет м. Ізюм	3,31	3,45	59,38	0
3.	Бюджет м. Куп'янськ	3,88	4,54	0	0
4.	Бюджет м. Лозова	4,31	5,27	0	0
5.	Бюджет м. Люботин	1,7	1,38	12,52	0
6.	м. Первомайський	2,21	2,58	28,1	0
7.	м. Чугуїв	2,61	1,86	0	4,99
8.	Усього	100	100	100	100
2019 рік					
9.	Бюджет м. Харків	80,61	81,45	0	95,94
10.	Бюджет м. Ізюм	3,27	3,1	59,25	0
11.	Бюджет м. Куп'янськ	3,8	4,46	0	0
12.	Бюджет м. Лозова	5,6	5,25	0	0
13.	Бюджет м. Люботин	1,87	1,37	13,15	0
14.	Бюджет м. Первомайський	2,19	2,52	27,6	0
15.	Бюджет м. Чугуїв	2,67	1,85	0	4,06
16.	Усього	100	100	100	100
2020 рік					
17.	Бюджет м. Харків	88,46	91,01	0	97,22
18.	Бюджет м. Куп'янськ	4,17	3,53	0	0
19.	Бюджет м. Люботин	2,01	1,52	32,91	0
20.	Бюджет м. Первомайський	2,45	1,88	67,09	0
21.	Бюджет м. Чугуїв	2,92	2,06	0	2,78
22.	Усього	100	100	100	100

Джерело: складено авторами за [1]

Реверсна дотація, тобто трансфер частини фінансових ресурсів від однієї територіальної одиниці до другої (других), в даному випадку, з місцевих бюджетів державному бюджету, була найбільша для м. Харків. Вона складала 95,01 % від загального обсягу реверсних дотацій міст Харківської області у 2018 р., а реверсна дотація для м. Чугуїв – 4,99%. Найбільший рівень освітньої субвенції від загального обсягу освітніх субвенцій припадав на м. Харків (81,97 %), м. Лозова отримало 4,31 %, м. Куп'янськ – 3,88 %, м. Ізюм – 3,31 %, м. Чугуїв – 2,61 %, м. Первомайський – 2,21 %, м. Люботин – 1,7 %.

Стосовно розподілу медичної субвенції, то найбільший обсяг медичної субвенції від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області отримало м. Харків (80,91 %), а деякі міста отримали такий обсяг від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області: м. Лозова – 5,27 %, м. Куп'янськ

– 4,54 %, м. Ізюм – 3,45 %, м. Первомайський – 2,58 %, м. Чугуїв – 1,86 %, а м. Люботин – 1,38 % відповідно.

Проаналізуємо та порівняємо розподіл бюджетів міст Харківської області за 2018–2019 рр. Як видно з даних таблиці 3, з загальної суми бюджетів міст Харківської області найбільшу базову дотацію у 2019 р. отримало м. Ізюм (59,25 %), але в порівнянні з 2018 р. ця величина не суттєво знизилася, бо у 2018 р. вона становила 59,38 %. Така ж тенденція характерна і для м. Первомайський, у 2019 р. вона складала 27,6 %, тоді як у 2018 р. було 28,1 %. А базова дотація від загального бюджету міст області для м. Люботин у 2019 р. не суттєво збільшилася до значення 13,15 % в порівнянні з 2018 р. (12,52 %).

Реверсна дотація з місцевих бюджетів державним бюджетам у 2019 р., була найбільша для м. Харкова і вона склала 95,94 % від загального обсягу реверсних дотацій міст Харківської області, що незначно більше, чим у 2018 р., так як ця величина складала 95,01 %. Реверсна дотація для м. Чугуїв у 2018 р. мала значення 4,99 %, тоді як у 2019 р. вона зменшилася до значення 4,06 %. Найбільший рівень у 2019 р. освітньої субвенції від загального обсягу освітніх субвенцій припадав на м. Харків і становив 80,61 %, що не суттєво менше, чим у 2018 р. (81,97 %). Інші міста у 2019 р. отримали відповідно такі освітні субвенції: м. Лозова – 5,6 %, м. Куп'янськ – 3,8 %, м. Ізюм – 3,27 %, м. Чугуїв – 2,67 %, м. Первомайський – 2,19 %, м. Люботин – 1,87 %. Що стосується розподілу медичної субвенції у 2019 р., то найбільший обсяг медичної субвенції від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області надійшло до м. Харків (81,45 %), що не суттєво збільшилося в порівнянні з 2018 р. (80,91 %). А інші міста отримали у 2019 р. такий обсяг від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області: м. Лозова – 5,25 %, м. Куп'янськ – 4,46 %, м. Ізюм – 3,1 %, м. Первомайський – 2,52 %, м. Чугуїв – 1,85 %, а м. Люботин – 1,37 % відповідно.

З загальної суми бюджетів міст Харківської області найбільшу базову дотацію у 2020 р. отримало м. Первомайський, ця дотація склала 67,09 %, що є суттєвим збільшенням в порівнянні з попередніми роками, коли ця величина у 2018 р. становила 28,1 %, а у 2019 р. – лише 27,6 % відповідно. Друга базова дотація від загального бюджету міст області була у м. Люботин і вона склала 32,91 %, що також суттєво збільшилася у порівнянні з попередніми роками, так у 2018 р. ця величина становила лише 12,52 %, а у 2019 р. не суттєво збільшилася до величини 13,15 %. Реверсна дотація з місцевих бюджетів державним бюджетам у 2020 р., була найбільша для м. Харкова і вона склала 97,22 % від загального обсягу реверсних дотацій міст Харківської області, що незначно більше чим у 2019 р., так як ця величина складала 95,94 %. Реверсна дотація для м. Чугуїв у 2019 р. мала значення 4,06 %, тоді як у 2020 р. вона зменшилася до значення 2,78 %.

Найбільший рівень у 2020 р. освітньої субвенції від загального обсягу освітніх субвенцій припадав на м. Харків і становив 88,46 %, що збільшився, чим у 2019 р. (80,61 %). Інші міста у 2020 р. отримали відповідно такі освітні субвенції: м. Куп'янськ – 4,17 %, м. Чугуїв – 2,92 %, м. Первомайський – 2,45 %, м. Люботин – 2,01 %. У 2020 р. найбільший обсяг медичної субвенції від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області отримав м. Харків (91,01 %), що більше ніж у 2019 р. (81,45 %). Інші міста отримали у 2020 р. такий обсяг від загального обсягу медичних субвенцій міст Харківської області: м. Куп'янськ – 3,53 %, м. Первомайський – 1,88 %, м. Чугуїв – 2,06 %, а м. Люботин – 1,52 % відповідно.

Таким чином, аналіз показників фінансової децентралізації та міжбюджетних трансфертів в Харківській області було проведено на рівні бюджету Харківської області, бюджету м. Харкова та інших міст Харківської області та бюджетів районів Харківської області.

Основними показниками, які було включено до аналізу та моделювання виступили: базова та реверсна дотації, освітня та медична субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам тощо. Зазначимо, що в процесі прийняття рішень щодо бюджетного регулювання важливим є використання сучасних інструментів економіко-математичного моделювання, зокрема методів й моделей просторової економетрики та статистики.

Проведений аналіз процесів реформування адміністративно-територіального устрою, розвитку фіскальної децентралізації та самоврядування показав, що в Україні потрібно пройти ще довгий та тяжкий шлях щодо очікування ефектів успіху та покращення стандартів життя населення в територіальних громадах.

Втаблиці 4 представлена структура витрат бюджетів ОТГ таких, як Нововодолазька, Мереф'янська, Роганська та Старовірівська.

Відрахування здійснюються в структури: загальнодержавні функції; громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; житлово-комунальне господарство; охорона здоров'я; духовний та фізичний розвиток; освіта; соціальний захист та соціальне забезпечення.

Проведемо порівняльний аналіз для кожної ОТГ за вказаними вище структурами в горизонтальному зрізі для виявлення найбільших та найменших витрат бюджетів ОТГ на названі структури. Слід сказати, що аналіз виконується тільки у % відношенні витрат для цих структур. Так, як видно з таблиці 4, найбільші витрати у Нововодолазькій ОТГ склали на освіту і становили 51,1 %, тоді як найменші витрати у неї були на охорону здоров'я всього 0,5 %. Такий розподіл витрат був і у інших ОТГ, тільки із своїми значеннями: Мереф'янська – найбільші витрати становили 54,1 %, найменші – 0,03 %; Старосалтівська – найбільші (54,5 %), найменші (0,99 %); Роганська – найбільші (40,4 %), найменші (0,33 %). Тільки Чкалівська ОТГ відрізняється тим, що найменші витрати були на структуру громадський порядок, безпека та судова влада (0 %), а найбільші витрати все ж таки були на освіту і склали 53,2%. Слід відмітити, що серед найбільших витрат на освіту здійснювала Мереф'янська ОТГ (54,1 %), а найменші витрати на освіту були у Роганській ОТГ і склали 40,4 %.

Якщо здійснювати порівняльний аналіз витрат по вказаним ОТГ для кожної структури у вертикальному зрізі, то видно з таблиці 4, що для таких структур, як: загальнодержавні функції, житлово-комунальне господарство, духовний та фізичний розвиток, освіта динаміка розподілу витрат була однаковою і значення найбільших витрат до найменших відрізнялися приблизно в 2 рази. Тоді як для таких структур: громадський порядок, безпека та судова влада; економічна діяльність; охорона здоров'я і соціальний захист та соціальне забезпечення розподіл витрат ОТГ мав суттєвий розбіг по значенням, так, значення найбільших витрат до найменших відрізнялися в десятки разів.

Таблиця 4. Структура витрат бюджетів ОТГ Харківської області

№	ОТГ	Загальнодержавні функції		Громадський порядок, безпека та суверенна влада		Економічна діяльність		Житлово-комунальне господарство		Охорона здоров'я		Духовний та фізичний розвиток		Освіта		Соціальний захист та соціальне забезпечення	
		грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%
1	Новоодолячка	16663516,3	14,7	23940,0	0,02	13747515	12,1	15782009	13,9	595070,9	0,5	4927174,2	4,3	57966858	51,1	3579827	3,2
2	Мереф'янка	25169747,0	18,3	119400,0	0,09	4311257,3	3,10	21036234	15,1	42314,0	0,03	6583331,9	4,7	75348673	54,1	6602549	4,7
3	Роганька	24663980,2	24,7	1455223,2	1,46	12243947	12,3	13051865	13,1	330879,5	0,33	4762070,3	4,8	40353780	40,4	2933084	2,9
4	Чкаловська	13662697,7	18,2	0	0	10402461	13,9	5525463,5	7,36	777840,6	1,04	1779277,6	2,4	39973432	53,2	2975665	3,96
5	Старосапівська	13114475,6	25,0	565444,3	1,08	1268204	2,4	6121560,4	11,7	51700,0	0,99	1857071,5	3,5	28607086	54,5	427215,1	0,8

Джерело: розраховано авторами за [1]

В таблиці 5 наведені дані по виконанню бюджетів ОТГ Харківської області станом на 3 кв. за 2020 р. Виконання бюджету за доходами для обраних 5-ти ОТГ було різним за значенням. Для Старосалтівської ОТГ виконання бюджету за доходами складало 92,22 %, що має найбільше значення серед ОТГ, а для Нововодолазької ОТГ цей показник має найменше значення – 77,81 %. В той час, як: Мереф'янська ОТГ (85,16 %), Чкаловська ОТГ (86,95 %) та Роганська ОТГ (82,46 %) мали приблизно однакові значення виконання бюджету за доходами.

Таблиця 5. Виконання бюджетів ОТГ Харківської області станом на 3 квартал за 2020 р.

№	ОТГ	Виконання бюджету за доходами, %	Виконання бюджету за видатками, %	Виконано за доходами, грн.	Річний план доходів, грн.	Виконано за видатками, грн.	Річний план видатків, грн.
1	Нововодолазька	77,81	75,83	114438961,9	147058914	113458702,9	149620773
2	Мереф'янська	85,16	66,47	164799004,3	193503868	139213707,9	209419169
3	Роганська	82,46	72,36	100920038,2	122376611	99804831,80	137913183
4	Чкаловська	86,95	71,5	87102109,8	100167464	75096838,17	105029181
5	Старосалтівська	92,22	75,14	60846725,2	65978544	52478757,45	69833566

Джерело: розраховано авторами за [1]

Виконання бюджету за видатками для вказаних ОТГ було також різним, але їх значення не суттєво відрізнялися. Найбільше значення було у Нововодолазькій ОТГ і становило 75,83 %, а найменше – у Мереф'янській ОТГ і склало 66,47 %. Старосалтівська ОТГ (75,14 %), Роганська ОТГ (72,36 %) та Чкаловська ОТГ (71,5 %) мали приблизно однакові значення по виконанню бюджету за видатками.

В таблиці 6 приведена структура формування доходів бюджетів ОТГ Харківської області станом на 2020 р. (за 3 квартал).

Таблиця 6. Структура формування доходів бюджетів ОТГ Харківської області станом на 2020 р. (за 3 квартал)

№	ОТГ	Податкові надходження, %	Податкові надходження, грн	Неподаткові надходження, %	Неподаткові надходження, грн	Доходи від операцій з капіталом, %	Доходи від операцій з капіталом, грн	Офіційні трансферти, %	Офіційні трансферти, грн
1	Нововодолазька	65,09	74486254,0	2,00	2283501,9	0,03	29393	32,89	37639813
2	Мереф'янська	43,02	70904539,7	4,92	8107072,3	0,18	288753	51,84	85432888
3	Роганська	71,38	72031938,6	0,71	716185,2	0,08	77215	27,81	28066554
4	Чкаловська	48,88	42571316,7	8,12	7073243,1	0	0	43,00	37457550
5	Старосалтівська	55,79	33943432,1	5,65	3438867,1	0,03	18725	38,53	23445701

Джерело: розраховано авторами за [1]

Проведемо вертикальний аналіз по податковим надходженням (в %) для вказаних ОТГ. Найбільше значення по цьому показнику мала Роганська ОТГ, що становило 71,38 %, а найменше було у Мереф'янській ОТГ і воно склало 43,02 %. Інші ОТГ мали такий розподіл податкових надходжень: Нововодолазька ОТГ мала 65,09 %, Старосалтівська ОТГ – 55,79 %, Чкаловська ОТГ – 48,88 %.

Таким чином, бачимо, що розбіг значень по неподатковим надходженням (в %) був більш суттєвим для вказаних ОТГ і склав більш ніж у десятки разів для найбільшого та найменшого значення. Найбільше значення по цьому показнику було у Чкаловській ОТГ і воно становило 8,12%, а найменше значення мала Роганська ОТГ – 0,71 %. Такі ОТГ як: Старосалтівська ОТГ мала 5,65 %, Мереф'янська ОТГ – 4,92 % та Нововодолазька ОТГ – 2,00 %. Доходи від операцій з капіталом (в %) розподілилися серед вказаних ОТГ таким чином: найбільше значення було у Мереф'янській ОТГ – 0,18 %, а найменше у Чкаловській ОТГ – 0 %. Роганська ОТГ мала середнє значення – 0,08 %, тоді як Нововодолазька ОТГ та Старосалтівська ОТГ мали однакові значення – 0,03 %.

Офіційні трансферти (в %) мали такий розподіл по значенням для цих ОТГ: найбільше значення було у Мереф'янській ОТГ – 51,84 %, а найменше – у Роганській ОТГ 27,8 %. Інші ОТГ мали середні значення, наприклад, Чкаловська ОТГ – 43 %, Старосалтівська ОТГ – 38,53 %, а Нововодолазька ОТГ – 32,89 %.

ВИСНОВКИ

Бюджетне регулювання в умовах децентралізації повинно грати важливу роль як контролюючий та ефективний механізм вирівнювання показників місцевих бюджетів за рахунок різних трансфертів, обсяги яких визначаються обґрунтовано, на підставі урахування реальних потреб місцевого населення, вирівнювання стандартів життя, розвитку інфраструктури.

Таким чином, в процесі прийняття рішень щодо бюджетного регулювання важливим є використання сучасних інструментів економіко-математичного моделювання, зокрема методів й моделей просторової економетрики та статистики, яка набула останнім часом значного розвитку у процесах планування субвенцій та субсидій на регіональному та локальному рівнях у країнах ЄС та у США.

В даній роботі за даними бюджетів окремих адміністративно-територіальних одиниць за період 2018–2020 рр. були визначені статистичні характеристики, що використовуються в моделях прийняття рішень при оцінці територіальних диспропорцій, виявлені певні територіальні диспропорції у обсягах базової дотації, субвенцій на освіту та медицину на рівні міст, районів та ОТГ Харківської області.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Децентралізація має можливості [Електронний ресурс] / Державні сайти України. – Режим доступу: www.decentralization.gov.ua. Станом на 22.12.2020. Назва з екрана.
- [2] Кульчицький М. І. Фінансове територіальне вирівнювання в системі міжбюджетних відносин : монографія / М. І. Кульчицький, О. В. Заброцька. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. 336 с.
- [3] Онищенко В. В. Особливості бюджетної децентралізації в Україні: теоретичний аспект / В. В. Онищенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. Випуск 12. Частина 2. С. 45-49.
- [4] Письменний В. В. Міжбюджетні трансферти як інструменти фінансового вирівнювання територій / В.В. Письменний // Економіка та держава. 2017. № 6. С. 24-30.
- [5] Швець В. Я. Концептуальні підходи до вдосконалення системи міжбюджетних відносин / В. Я. Швець // Фінанси України. 2015. № 3. С. 23-31.
- [6] Юрій С. І. Бюджетна система України : навчальний посібник / С. І. Юрій, Й. М. Бескид. Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 400 с.
- [7] Ясиневич С. Л. Федералізація і децентралізація: міфи та реальність [Електронний ресурс] / С. Л. Ясиневич // Міжнародна наукова інтернет-конференція «Соціум. Наука. Культура». Режим доступу : www.intkonf.org/yasinevich-d-federalizatsiya-i-detsentralizatsiya-mifi-ta-realist. Станом на 22.12.2020. Назва з екрана.

ANALYSIS OF FINANCIAL DECENTRALIZATION INDICATORS AND INTERBUDGETARY TRANSFERS IN KHARKIV REGION

ABSTRACT

This article examines the mechanism of intergovernmental transfers in the form of various types of grants and subventions (basic, educational, medical and reverse) in the Kharkiv region. The authors analysed the structure of inter-budget transfers of cities of Kharkiv region, the structure of expenditures and the formation of budget revenues on the example of individual united territorial communities of Kharkiv region. Certain territorial disparities in the amounts of basic subsidies, subventions for education and medicine at the level of cities, districts and UTC of Kharkiv region were revealed. The identified statistical characteristics can be used in decision-making models in assessing territorial disparities in regional development.

KEYWORDS

intergovernmental transfers, local budgets, budget expenditures, budget revenues

ANALIZA WSKAŹNIKÓW DECENTRALIZACJI FINANSOWEJ I PRZELEWÓW MIĘDZYBUDŻETOWYCH W OBWODZIE CHARKOWSKIM

STRESZCZENIE

W artykule przeanalizowano mechanizm transferów międzyrządowych w postaci różnego rodzaju grantów i subwencji (podstawowych, edukacyjnych, medycznych i odwrotnych) w obwodzie charkowskim. Autorzy przeanalizowali strukturę transferów międzybudżetowych miast obwodu charkowskiego, strukturę wydatków oraz kształtowanie się dochodów budżetowych na przykładzie poszczególnych zjednoczonych wspólnot terytorialnych obwodu charkowskiego. Ujawniły się pewne terytorialne dysproporcje w wysokości podstawowych subwencji, subwencji na oświatę i medycynę na poziomie miast, powiatów i OTG obwodu charkowskiego. Zidentyfikowane cechy statystyczne mogą być wykorzystane w modelach decyzyjnych do oceny dysproporcji terytorialnych w rozwoju regionalnym.

SŁOWA KLUCZOWE

transfery międzyrządowe, budżety lokalne, wydatki budżetowe, dochody budżetowe